

KÖZÉPKORI TÖRTÉNEL- MÜNK (III.)

Csámpai Ottó (Felföldék):

Vászoly a nyitrai herceg tragédiája. **Gondolatok egy történelmi kalandre- gény elolvasása kapcsán**

A magyarság ezredéves történelmét kísérő tragikum okainak az elemzésénél több elmélettel, eszmefuttatással is találkozunk, amelyekből kitűnik, hogy a fő ok ősünk hagyományainak, vallásának elhagyása és a kereszténység felvétele volt.⁷⁹ Az István–Koppány ellentét így aztán egy évezrede kísérti a magyarság fejlődéstörténetét. A 21. század küszöbén azonban ne törjünk pálcát a fölött, hogy István keresztény 'igába' hajtotta nemzetét! Mint reálpolitikus bizonyára rendelkezett olyan ismeretanyaggal, ami felhatalmazta őt erre az elhatározásra. És ne feledjük: István ugyanúgy Árpád ivadéka volt, mint Koppány!⁸⁰

A történetnek azonban volt egy további szereplője, akiről már kevesebbet tudunk. Éspedig Vászoly, vagy a szlávósított név alatt ismertebb Vazul. Míg Koppány Somogyország ura, Vazul a királyság északi részén gyakorolta a hatalmát. Pontosabban, itt készült a trónutódlásra. A Dunától északra fekvő nyitrai dukátus ugyanis a mindenkori turul-nemzetség trónutódlásra kiszemelt herceg székhelye volt. Míg a nyugati keresztény országokban a trónutódlást az elsőszülöttség, a primogenitura biztosította, a keleti népeknél, így a magyarságnál is a szeniorátus és a levirátus intézménye volt érvényben. Bár a dukátust az a herceg kapta, akit a király valamilyen okból különös kegyben kívánt részesíteni, esetünkben a trónutódlással, de lehetett ellenkező oka is. Megkap(hat)ta a potenciális riválisnak számító herceg is, s így aztán a dukátus átengedésétől azt lehetett remélni, hogy a gesztus legalább ideig-óráig kielégíti ambícióit. Hogy Vazul pontosan miért kapta a nyitrai hercegséget, ennyi évszázad múltán nem tudjuk eldönteni. Egyfelől, Imre halála után, mint legidősebbet őt illette a trón, másfelől

⁷⁹ Történelmünk félreértelmezése és meghamisítása még erre az alapvető ügyre is kiterjedhet, hiszen a kutatás már feltárta az István király előtti korai bizánci, illetve saját – nem nyugati – kereszténységünket. Lásd Zachar József: Egy az Isten, egy a Nemzet. Írások Jézus-hitű magyar eleinkről. Heraldika Kiadó, Budapest, 2006.

⁸⁰ És Koppány éppúgy keresztény volt, mint István.

azonban éppen ő volt a Gizella királynő támogatását élvező Orseolo Péter legnagyobb riválisa. És valószínűleg ez lett a veszte! Különbőféle történelemkönyvek különbözőképpen 'ideologizálják' Vazul bűnét. Vannak, akik a kicsapongó és féktelen természetét hozzák fel érvként, igazolva István elhatározását, mások a 'pogány', pontosabban a régi magyar vallás megrögzött képviselőjét látják benne. És természetesen, akadnak olyanok is, akiknél összevegyül a két – trónutódlást kizáró – bűnös ok. Mi több, felvetik a lehetőséget, hogy 'szakrális királygyilkosságra' készülhetett.

Történetünkkel kapcsolatban Vazul (és sorstársa Koppány) 'pogányságáról' hosszabb kitérőt kell tennünk: Ugyanis vallástörténetünk szemszögéből nagyon ösztönzők azok az észrevételek és állítások, melyek szerint a hon(vissza)foglalás előtti magyarok vallása az egyistenhit volt. Napjainkban is többen tudományos alapossággal újfogalmazták ezeket, sok tárgyi és logikai bizonyítékkal megtoldva. Ugyanakkor itt az ideje arra is rámutatnunk, hogy ha a több ágú magyar őstörténetet valljuk, akkor akár a 'honfoglalók' által felkeresett lakosság, akár maguk a honfoglalók körében bizonyára többféle vallás is, illetve a valláshoz többféle viszony is megtalálható volt. A magyar nemzeti fejlődésben a főirány ebből a szempontból az István által elfogadott római kereszténység, amely tulajdonképpen az állami vallás szerepét vállalta magára. Hogy a magyarságnak ez előtt pontosan milyen volt a vallása, még teljesen nem tisztázott. A további kérdés, hogy volt-e egyáltalán egységes vallása? Ne keverjük ezt össze a magyarság hiedelem-világával, esetleg a mitológiájával, amely nem más, mint a világról alkotott, részben antropomorfisztikus, erős emocionális töltetű tudomány előtti szemlélet, amely ugyan része minden vallásnak, de még nem vallás. A vallás ugyanis a szent dolgokra, a közösségben élő emberek végső kérdéseire vonatkozó hitek és gyakorlatok egységes rendszere. A vallási ismeretek mellett a magyarságnak bizonyára voltak spiritualitással átitatott tudományos jellegű ismeretei is. E tudás, amelynek a táltosok voltak a hordozói, nem vesztette el értelmét sem a honfoglalás előtt, sem utána, s egyes ősi elemei (amit sokan ősvallásként értelmeznek) nem mondtak teljesen ellent a keresztény tanoknak. Bár megemlítenéd, hogy a – római – kereszténység felvételéhez főleg politikai okok vezettek. Többek között a manicheizmus volt az a vallási irányzat, amely bizonyára eljutott eleinkhez, de erejét veszítette az új területen, bár elemei több évszázadig, főleg a népi kultúrában, tovább éltek. Korábban e területen az arianizmus⁸¹ is mély nyomokat hagyott. A buddhizmus (pontosabban budaizmus) elemei ugyan tápanyagként szolgálhattak, de nem volt erejük teljesen kibontakozni, a rabbinikus judaizmus és a mohamedán eszmék pedig egyáltalán nem sugároztak pozitív hitet. Hit nélkül viszont egy nép, egy nemzet – abban a korban – nem élhetett.

⁸¹ Ez később Dávid Ferenc (1510-1579) unitarizmusában nyer megnyilvánulást, azok után, hogy az 1568-as tordai országgyűlés kimondta a lelkiismeret és vallásgyakorlás szabadságát, az addigi három elismert felekezet (katolikus, lutheránus, református) mellé beemelte az unitárius vallást is.

Erről a Vazulról szólna a történetünk, amelynek vannak szépirodalmi előzményei is. Szigligeti Ede 1838-ban történelmi azonos című drámában foglalkozik a tragikus sorsú herceggel. Vazul személyéhez a legfontosabb forrásuként Garay János balladája és Thuróczy János krónikája szolgáltak. István király már nagyon öreg, a trónöröklés problémájával küzd. A drámában Gizella és Péter intrikál Vazul ellen, végül tömlöcbe zárják őt, ahol megvakíttatják és megsejtetik. Szigligeti Vazult egy fiatal, 'vad, vásott, félpogány' ember tulajdonságaival ruházza fel, aki nem tanult sehol, és 'valódi királyról nincs is fogalma',⁸³ de becsületes, jószívű. István király úgy véli, hogy ő még nem való uralkodónak, ezért Pétert kívánja utódjául, aki külföldön tanult. A magyarok gyűlölik Pétert, mivel idegennek tartják. Amikor Vazul börtönbe kerül, már úgy érzi, hogy alkalmas az uralkodásra, ezért nem akarja Péterre bízni a magyar trónt, végül István király is támogatni kezdi őt, amikor tudomást szerez Péter és Gizella intrikáiról.

Tragikuma foglalkoztatta a szlovák drámaíró és katolikus lelkészt, Jonáš Záborskýt (Zaborszky de Zabor) is. Az 'Árpádok' című 1864-ben írt drámájában⁸⁴ Vazul (Záborský szlávosan Vaszilként írja a nevét) pozitív jellemű hős. Művelt, bölcs ember, azonban István azért nem akarja őt királyként látni, mivel bizánci (pravoszláv) vallású, és nem utasítja el ősei hitét. A történetben Gizella és Péter titokban gyilkossági kísérletet rendez István ellen, majd úgy állítja be az eseményeket, mintha Vazul tette volna.

Ady Endre a „Góg és Magóg fia vagyok én ...” című versében teljes egészében azonosul vele: „... *Fülembe forró ólmot öntsetek, / Legyek az új, az énekes Vazul, / Ne halljam az élet új dalait, / Tiporjatok reám durván, gazul ...*” Aztán Sík Sándor katolikus pap-költő „István király” című három felvonásos tragédiájában a múlt század harmincas éveiben elevenítette fel újra: István utódválasztási lehetőségei magukban hordozzák a rejtett balvégzetű jövőt: ha szívéhez közelebb álló pogány Vazulra gondol, a 'tisztá magyarra', attól a kereszténységet félti; ha a 'velencés Pétert' látja maga előtt, aki 'jó keresztény, de idegen', akkor a magyarság függetlenségéért és jövőjéért aggódik. Baljós látomását így mondja el az első felvonásban: „Péter a pogánylázadás. Péter a testvérháború. Péter az összeomlás.” Azonban a tragédiában a hithű papköltő sem meri Istvánnal elkövetetni a szörnyű tettet. A harmadik felvonásban Péter emberei végeznek az ittas Vazullal.

Kevésbé ismert tény, hogy létezik egy további, harmadik dráma is, éspedig az akkor már ausztráliai emigrációban élő Padányi Viktortól. Ő magyarosan, a Vászoly címet adta a színpadi művének.⁸⁵ A nyomtatásban megjelent négy felvonásos színpadi drámának tudományos értéke abban rejlik, hogy bevezetőjében

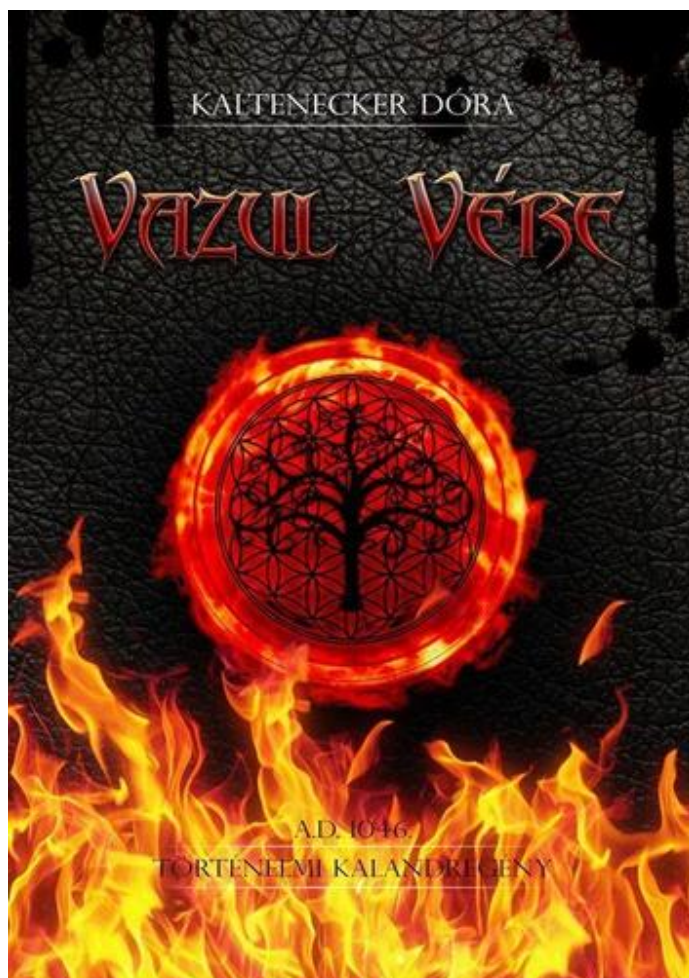
⁸³ Szigligeti Ede: Színművei. Pest, 1839. 122. o.

⁸⁴ Záborský, Jonáš: Árpádovci. Historická smutnohra v 4 dejstvách. (eredetileg: Rozsmiešky v rodine sv. Štefana. Vojan Josifovič álnév alatt közölte.)

⁸⁵ Padányi Viktor: Vászoly. A szerző kiadása. 1955.

egy rövid, ám tudományos hipotézisekkel alátámasztott tanulmányban foglalja össze Vászoly büntelenségét. Egyfelől logikusan alátámasztott érvekkel bizonyítja, hogy Vászolynak nem érdeke az összeesküvés István ellen. Másfelől felmenti Istvánt a Vászoly megvakíttatásának bűnrészessége alól. Padányi az említett tanulmányában leszögezi: „A fanyar és kendőzetlen tény az, hogy Szent István utolsó éveiben a beteg öregember körül nyüzsgő aulikusok és egyháziak egyszerűen az Árpád-háza söpörték el jogos helyéről, a magyar nemzet éléről.”⁸⁶ Aulikusoknak ekkortájt pedig Orseolo Péter és Aba Sámuel támogatói számítottak, beleértve István nejét, Gizellát is, aki Pétert szeretne volna látni a trónon.

Amikor az olvasó kézhez veszi **Kaltenecker Dóra** könyvét,⁸⁷ azt gondolja, majd részletesen olvashat ennek a tragikus sorsú, pogánynak mondott magyar hercegnek a haláláról. Ugyanis a cím – **Vazul vére** – ezt is sugallhatná. De a történet nem erről szól. Vazul vére a vérvonal! És ebből is az egyik Vazul utód – a legkisebb, a látnoki képességekkel megáldott Levente.

⁸⁶ Padányi idézett mű 10. o.

⁸⁷ Kaltenecker Dóra: Vazul vére. Procopius Kft. Budapest 2015.

A könyv egyfajta fordított logika szerint íródott. Míg a zenei műveket előre megírt forgatókönyvre építik, esetünkben a könyvnek az azonos című, Vörösmarty Imre által szerzett rockopera volt az alapja. Az „István, a király” rockopera után ez a második, amely hasonló témával foglalkozik. Még az egyik főszerepet is ugyanannak az énekessel ítélték: Vikidál Gyula az elsőben Koppány – a nézősereg kedvence. Az általa megszólaltatott „Szállj fel szabad madár” című dalból villámgyorsan az egyik legnépszerűbb sláger lett. A „Vazul véreben” a negatív szerep jutott neki – ő István, a megszállott.

Az ember azt gondolná, hogy történelmi kalandregényt írni egy rockoperáról csak egy tapasztalt, több kötetes szerzőnek van bátorsága. A valóság azonban teljesen más! Szerencsém volt a könyv írójával találkozni, még mielőtt belelapoztam volna a művébe. Üde, fiatal, huszonéves. Férfiként azt is mondhatnám, hogy angyali lény elbűvölő kisugárással! De amikor megszólal, a hangjában, a kifejtett gondolataiban ott van a téma iránti elhivatottság, a történelmi ismeretek tömkelege. Nem szeretném azt mondani, hogy a regény jobb, mint a zenei változat – hisz ahhoz annyira nem értek. De biztos, hogy más, hogy több, hogy élet-hű! Ugyanakkor van benne valami, amit a mai, (poszt)modern kor embere valószínűleg már nem tud megérteni, hisz a túlzott racionalitása korlátként működik a felfoghatatlan és megfogalmazhatatlan megértésében. A 21. század emberét visszaviszi a középkorba és az olvasása közben az elejétől az utolsó lapig valahogy azonosul a szereplőkkel, részese lesz a történésnek, a kalandoknak, a szenvedésnek, az örömöknek. Gyönyörű fogalmazás, megragadó, élvezetes mesélő stílus. Nem becsülendő le a könyv kivitelezésének a minősége sem: A fejléc, betűforma, stilizált oldalszámok, az igényes szerkesztés és tördelés. Mindehhez társulnak a szerző saját festményeiből válogatott illusztrációk, amelyek egyfajta titokzatos leplet adnak a történetnek.

A szerző két nagy részre, könyvre osztotta a történetet. Az első könyv hat, a második kilenc fejezetet tartalmaz. Nehéz lenne ezeket külön-külön minden kis részletében elemezni. Nem is szükséges. Fontosabb az élmény, a kalandos időutazás, képek az eleink hatalommal szembeni dacos ellenállásáról, a táltosok révülése. Megjelennek előttünk a gyönyörű ősmagyar nevekkal felruházott szereplők: Enéh, Torda, Bátor, Zerind. És főleg a szerelem. Mert valójában szerelemről szól a hosszú történet. Levente, a legkisebb Vazul utód és a szépséges Hajnal mély és tiszta szerelméről. De ott van Gellért is, a szentéletű püspök, aki pártfogolja a Vazul fiúkat, és a könyvben később Orseolo Péter emberei belehajszolják a szörnyű kínhalálba. Egy rövid mozzanatban megjelenik Bretiszláv, az ármányt szövő cseh király, akinél a fiúk menedéket kérnek, és Mieszko a lengyelek fejedelme. Tehát a háttérben ott vannak a kor létező személyei, még akkor is, ha idomulnak az író képzeletéhez.

Míg a történet zenei változatában, a kemény hangú rockoperában kidombródik a konfliktus István és Vazul között és egyértelművé teszi István negatív szerepvállalását Vazul megvakíttatásában, írónk a regényben máshová helyezi a

hangsúlyt. A konfliktust, a tragédiát ügyesen feloldja egy rövidke párbeszédben az idősebb fiú Béla és Levente között: „Kiszúrták a szemeit! Most a lovagjai őrzik, és az asszonyaik ápolják. Nincs sok időnk, azt mondták, rohanjunk, ahogy bírunk.” És a testvérek, kísérőikkel elindulnak először Cseh-, aztán Lengyelországba.

Imre herceg halála és Vazul megvakíttatása a Képes Krónikából

Idézzük fel azonban ezt a tragikus eseményt úgy, ahogy azt a nyitrai várhoz kapcsolódó mondák mesélik: „Vazul herceg deli levente volt, ősi magyar sarj, aki vérében hordta a régi magyar természet szilajságát és féktelenségét. A nagy király meleg szeretettel tekintett kicsapongó, de alapjában nemes gondolkodású rokonára, s nagy reményeket fűzött hozzá. Azonban a nyitrai herceg még nagyobb szerepet kapott István elgondolásaiban, mint valaha is elképzelte. Történt ugyanis, hogy elhunyt a nagy király egyetlen fia, a trón várományosa – Imre herceg. Istvánnak mást kellett kiszemelnie utódjául. Egyedül Vazul jött számításba. Erőskezű, határozott jellem, s aztán a nyitrai környezet is bizonyára jó

kereszténnyé alakította. István tehát magához hívatta bizalmas emberét Budát s megbízta, keresse fel unokaöccsét Nyitrán, térjen vele együtt vissza a fővárosba, hogy beszélhessék meg a trónöröklés kérdését. Igen ám, de Gizella királynénak is megvoltak a maga tervei, még pedig egész mások, mint a bölcs uralkodóé. Oldalági rokonát, Pétert szeretne volna látni a trónon. Már épp a közvéleményt akarta előkészíteni terve számára – mikor István terve Vazullal egyszeriben keresztül húzta minden számítását. A királyné a nők csalhatatlan ösztönével megérezte, hogy gyorsan kell cselekednie! Követet küldött ő is Nyitra várába. Választása az ingatag jellemű Sebőre, Buda fiára esett. Sebő révén sikerült megnyerni magát Budát is az udvari cselszövénynek. Együttesen főzték ki a tervet, hogy Sebő, mint 'királyi' követ indul el Nyitra várába, s mialatt Buda útját mesterségesen fogja késleltetni – mint ilyen felkeresi Vazult... Vazul dehogy is sejtett valamit a királyné cselszövéseiről! Egyenes gondolkodása mellett, vidéki elzárkózottságában – idegen volt előtte minden intrika, minden cselszövény. A 'királyi' követet a magyar főurak vendéglátásával fogadta. Pazar lakomát rendezett tiszteletére, melynek során sűrűn emelgették a kőkupát, melyből illatos zabori bor csordult. A lakoma az éjszakába nyúlt át, s Vazul ingatag léptekkel indult pihenőjére... Mikor pedig a várban minden elcsendesedett, s Nyitra fölé koszorút vertek a kékfényű csillagok, Sebő nekilátott Gizella parancsának, az aljas tervnek a végrehajtásához. Kíséretével elfogatta Vazult, s az éj sötétjének leple alatt elhurcoltatta az egyik négyszögletes saroktoronyba. Ott aztán a láncra vert Vazulon rettentő gonosztettet hajtott végre. Mindkét szemét kiszúratta, hogy örökre megvakuljon, fülébe forró ólmot öntetett, hogy mindörökre elvesztse hallását..."⁸⁸

Vaszoly nyitrai vártömlőce napjainkban

⁸⁸ A történet bővített változatban megtalálható: Mártonvölgyi László: Emlékek földjén. A híd, Nyitra 1941, 95-100. o.

A nyitrai mondában szereplő Gizellát hiányolom úgy a rockoperában, mint a kitűnőre sikerült történelmi regényben. Ennek az egyetlen szereplőnek a feltűntetése enyhítette volna a feszültséget, a konfliktust István és Vazul emberei között. A tény az, hogy csak a német kútfők említik a Vazulon bosszút álló Istvánt. Pedig a megcsonkítás olyan céllal, hogy képtelen legyen az uralkodásra, az adott kor nyugati szokása. Nem magyar találmány! Az egyik jó barátom mondta, hogyha rajta múlna, olyan szobrot állítana a Gellért-hegyen, amelyen István a kezét nyújtja Koppánynak. Ha rajtam múlna, ugyanilyen szobrot állítanék a nyitrai vár udvarában, de ott István Vazulnak nyújtana a kezét. Ezek a szoborcsoportok szimbolizálnák a megbékélést a két tábor között.

Rajz Mártonvölgyi László idézett könyvéből

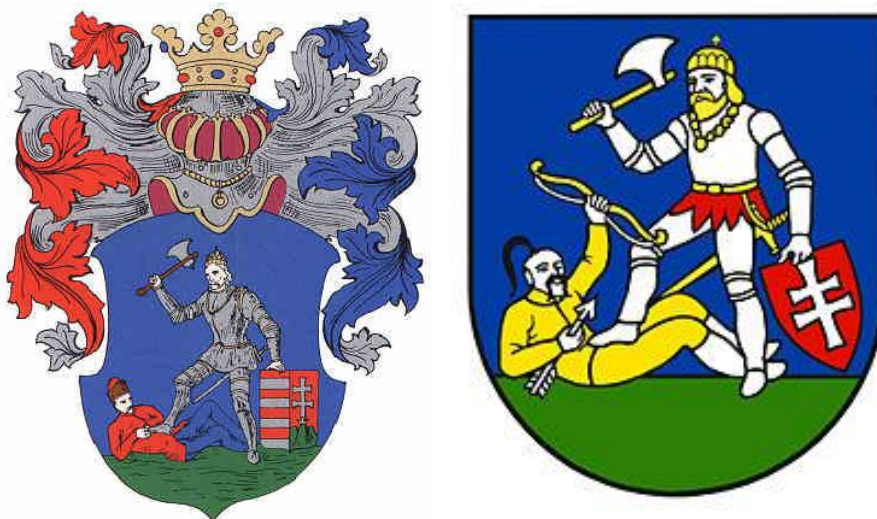
A könyvben Levente története a Vata-féle lázadással fejeződik be. A testvérek Vata oldalára állnak és apjuk szörnyű haláláért bosszút állnak Péterén. A magyarok országának hirtelen három örököse lett. Levente nézi testvérei tekintetét, amelyben már nem a szeretetet látja, hanem a hatalomvágy hideg tüzét.

A regénybe, még ha történelmi regényről is van szó, minden belefér. És akkor nem kell csalódnunk abban sem, ha nem találjuk meg benne azt, amit keresünk.

A valós történet azonban tovább folytatódik. Bár pontosan nem tudjuk ki volt a felesége,⁸⁹ később azonban Vazulnak két fia – András és Béla, és két uno-

⁸⁹ Középkori krónikáink szerint egy Tátony nemzetségbeli nőt vett feleségül, amikor éppen cáfolni próbálják a későbbi magyar királyoknak a Vászolytól való származásról szóló

kája – Géza és László került a magyar trónra. És László lesz az, aki majd 1083-ban Istvánt oltárra emelte és ő maga is 1192-ben III. Celesztin pápa által szentté lett avatva. Ő is, Szent László, a legendás lovagkirályunk, akinek alakja a mai napig ott van Nyitra-megye címerében – Vazul-Vászoly vére!

Érdemes tehát mindezzel kapcsolatban a történelmi tényeket felidézni.

A hun eredetű Árpád-ház első apostoli királyai I. Kálmán koráig⁹⁰ püspököket alapíthattak, püspököket nevezhettek ki, koronázásukat a pápa később is csak jóváhagyhatta, de nem szólhatott bele a király kiválasztásába. A keresztény nyugat által várt világvége elmaradása után, 1001-ben Vajkot, Géza fejedelem fiát magyar koronával királlyá koronázták, és Magyarországból ezáltal Magyar Királyság lett. Erre az időre a római és a bizánci kereszténység dogmái már erősen különböztek, csak lényegük maradt azonos, nem jutottak el szakadásig. A

hagyományt. Lükő Gábor a nemzetségnevet (és Tata helységnevét) egy ritka madár, az északi búvár (lat. *Colymbus septentrionalis*, amelynek a neve a finnugor nyelvekben tohtaja vagy tohtava, tokta, tokti stb.) nevéből vezeti le. Szerinte a madár nevét viselő nemzetség feladata lehetett a mítikus madár tiszteletének és a teremtés mítoszának a fenntartása, s ezáltal a magyarság gazdasági és társadalmi életének mágikus biztosítása. Vászoly tehát még ebben az esetben is igen előkelő nemzetségből házasodott, amely méltó volt a magyar trón jog szerinti örököshöz (v.ö. Lükő Gábor: Tata és az ugor teremtmítosz. In: Lükő Gábor: Gyökereink 2. A Debreceni Egyetem Társaslélektani Intézete dolgozatai. 1991, 54-68. o.). Padányi drámájának első felvonásában is megjelenik Tátony, aki azonban ott nem más, mint Vászoly épségére vigyázó nyitrai várjobbágy.

A korai krónikák, így a Zágrábi krónika, a Váradi rövid krónika még Vazul fiainak mondják a három herceget, de Kézai Simon és a 14. századi krónikakompozíció (Képes Krónika), ugyanúgy, mint az 1479-80-ból származó Dubnici Krónika (*Chronica de gestis Hungarorum*) Vászoly vérvonalát tévesen és tendenciózusan vonják kétségbe azzal az állítással, hogy említett fiúk testvérének, Szár Lászlónak a fiai voltak.

⁹⁰ Aki lemondott erről a királyi jogról.

magyar király elismerte ugyan a római pápa lelki főhatalmát, de nem lett a római hitet katonailag biztosító Német-római Birodalom hűbéres alárendeltje. Ez igen zavarta a német-római császárságot, amely csak látszatra élt békében velünk, – I. István felesége, Gizella a császárnak a leánya volt, – de a valóságban a Német-római Birodalom a Magyar Királyság első évszázadában 32 alkalommal vezetett haderőt ellenünk a behódoltatás végett, sikertelenül. A pápasághoz való viszony azonban még I. István életében megváltozott: halála előtt I. István visszavette az országot a Rómát jelképező Pétertől és a magyar hagyományokhoz sokkal közelebb álló szent személynek, Máriának (Nagyboldogasszony) ajánlotta fel, így a Magyar Királyságból Mária Országa (*Regnum Marianum*) lett, és a följánlást később I. Géza és I. László megismételte.⁹¹

István római szellemben irányította az országot, verte le az ellene lázadókat vagy hódított meg környező területeket, terjesztette a római katolicizmust, építette a templomokat, és folytatta külpolitikáját. Három évtizedes uralkodás után fiát készítette fel az uralkodói szerepkörre, jóllehet, német felesége mást akart a magyar trónon látni: rokonát, Pétert. Ekkor azonban két váratlan esemény történt és ezeket követte István ugyancsak váratlan intézkedése. Addig az országot Szent Péter – azaz Róma – kezében lévőnek vélték, de miután István fia – a krónikák szerint – váratlanul meghalt, és a trónnak a magyar jogrend szerinti várományosát valaki parancsára megvakíttatták, István megváltoztatta addigi véleményét. Mindenekelőtt Vazul két fiát – a későbbi I. Endrét és I. Bélát – Lengyelországba menekíttette, majd az országot Pétertől visszavette és tehát más szent védelmébe ajánlotta. Fontos tény, hogy a krónikák egy részében ugyan Gizella királyné szerepel Vazul elleni felbujtóként, de Péter király vele való viselkedése (bebörtönöztette) és a királyné kegyessége és tisztelete a magyarok részéről ezt kizárja. Feltételezik, hogy a Vazulnak keresztelt Vászoly egy leplezett lázadás miatt volt börtönben, és az ő fiait már akkor száműzte István király, viszont a krónikák nem ilyen véget ért apától származtatták későbbi királyainkat, hanem (a nem létező?) Szár (Kopasz) Lászlótól. A *Regnum Marianum* következménye volt, hogy megtagadta a római egyháznak az ország életébe való közvetlen beavatkozását. Még ennél is nagyobb jelentőségű lett az ország Szűz Mária kezébe ajánlása, mert a katolicizmuson belül elindította a Mária-kultuszt. Addig ugyanis a Mária-kultusz – elsősorban a francia területeken – Mária Magdalénának szólt (Fekete Madonna), neki szenteltek később gótikus katedrálisokat Notre Dame megnevezéssel.

I. István halála után mégis rokona, Orselo Péter került a királyi trónra – elsősorban a német császár segítségével. Henrik többször is visszasegítette védencét a trónra, akit a magyarok durva és a magyarokat lenéző politikája miatt gyűlöl-

⁹¹ Dümmerth Dezső: Az Árpádok nyomában. Harmadik, javított kiadás. Panoráma, Budapest, 1977. 250. oldal. Képes Krónika. A magyarok régi és legújabb tetteiről, eredetükről és növekedésükről, diadalaikról és bátorságukról. Heti klasszikusok sorozat. Magyar Hírlap és Maecenas Kiadó, Budapest, 1993. 124c.

tek. Egy alkalommal – néhány évig – Aba Sámuel került helyette a trónra, de őt meg a nemesség gyűlölte, mert túlzottan az egyszerű emberek pártján állott. Végül egy veszített csata után meg is gyilkolták, előtte azonban a krónikák szerint kivégeztette a Vazul megcsonkításában tevőlegesen résztvevőket, ami pedig ugyancsak fontos és eddig kellően figyelembe nem vett adat.

Pétert aztán mégis az Árpád-házi Endre, majd halála után öccse, Béla követte a trónon. Béla kedvelt király volt. Halála után Endre fia, Salamon, akit apja még a halála előtt, gyerekként megkoronáztatott, került a trónra. Uralkodása katasztrofális volt, neki is a német császár igyekezett segíteni, de a végén Béla fiai, a későbbi I. Géza és I. László katonailag leverték. 1074-ben Gézát magyar királlyá koronázták. Majd pedig I. László következett, aki szentté avatta István királyunkat, amit talán nem szorgalmazott volna, ha atyja gyilkosai felbujtójáról lett volna szó.